

STRESZCZENIE

Przedmiotem podjętych badań jest wiedza o sobie dorosłych osób ze spektrum autyzmu. Celem pracy doktorskiej było poznanie i opisanie samowiedzy jednostek z autyzmem w obszarze fizycznym, osobowościowym, intelektualnym i społecznym, z uwzględnieniem samopisu, samooceny oraz ideału własnej osoby. Ponadto określono znaczenie diagnozy autyzmu dla wiedzy o sobie badanych. Na drodze analizy i interpretacji materiału empirycznego opisano funkcje oraz źródła samowiedzy dorosłych jednostek neuroatypowych. Celem praktycznym było zaproponowanie rekomendacji dla praktyki pedagogicznej polegających na uwzględnianiu w terapii osób autystycznych programu poznawania siebie, budowania wiedzy o sobie oraz samoakceptacji.

Teoretyczny kontekst rozważań stanowiła teoria socjalizacji Klaus Hurrelmana (1994). Zgodnie z tą koncepcją należy uznać, że wiedza o sobie jest rezultatem oddziaływań społeczno-kulturowych oraz wrodzonych właściwości biologicznych. Podstawę teoretyczną, na której gruncie prowadzone były badania, a także analiza i interpretacja materiału empirycznego stanowi teoria samowiedzy według Józefa Kozielskiego (1986). Proces badawczy został osadzony w orientacji jakościowej. Uznając, że człowiek jest uczestnikiem interakcji, w toku których tworzy i nadaje koncepcje osobiste, a także uwzględniając specyfikę funkcjonowania osób ze spektrum autyzmu, przyjęto, że paradygmat interpretacyjny jest kluczowym w celu poszukiwania odpowiedzi na nurtujące badacza problemy naukowe. U podstaw analizy i interpretacji wyników badań znajduje się perspektywa fenomenograficzna. Badania zostały zrealizowane z wykorzystaniem metody dialogowej.

Układ niniejszej pracy stanowią trzy części. W pierwszej z nich ukazano ramy teoretyczne omawianej problematyki. Poszukiwano definicji wiedzy o sobie, a także związanej z nią adekwatnej aparatury pojęciowej. Ponadto w pracy zawarto wyjaśnienie istoty spektrum autyzmu oraz określono współczesne zmiany w rozumieniu jednostki wkraczającej w dorosłość oraz osoby dorosłej. Część teoretyczną opracowania kończy przegląd dorobku naukowego na temat wiedzy o sobie osób ze spektrum autyzmu. Drugą część pracy stanowią metodologiczne podstawy badań własnych. W trzeciej części pracy przedstawiono przestrzeń wynikową, która stanowi analizę i interpretację materiału badawczego. Z badań wynika, że samowiedza jest istotnym elementem autokoncepcji osób z autyzmem oraz stanowi wieloaspektowy i dynamiczny konstrukt. Osoby ze spektrum autyzmu dysponują różną wiedzą o sobie w obszarze fizycznym, osobowościowym,

intelektualnym i społecznym. Samowiedza jest dla badanych ważnym czynnikiem rozwoju osobistego, a także ma znaczenie dla poczucia ich tożsamości oraz psychospołecznego funkcjonowania. Samowiedza pełni dla osób ze spektrum autyzmu funkcję informacyjną, diagnostyczną, kompensacyjną, tożsamościową oraz destabilizującą. Źródłem wiedzy o sobie dla badanych jest aktywność własna, opinie innych osób, porównywanie siebie z innymi ludźmi oraz diagnoza o spektrum autyzmu. Pracę dopełnia synteza uzyskanych wyników badań oraz rekomendacje dla praktyki pedagogicznej, które są związane z procesem wspierania osób ze spektrum autyzmu pod kątem budowania wiedzy o sobie.